

Основні етапи та стан іноземного інвестування в економіку України

У статті розглядаються основні етапи іноземного інвестування в економіку України та сучасний рівень іноземних інвестицій. Проведено аналіз сфер діяльності головних країн-інвесторів в економіку України.

Ключові слова: іноземне інвестування, економіка України, головні країни-інвестори в економіку України.

В статье рассматриваются основные этапы иностранного инвестирования в экономику Украины и современный уровень иностранных инвестиций. Проведен анализ сфер деятельности главных стран-инвесторов в экономику Украины.

Ключевые слова: иностранное инвестирование, экономика Украины, главные страны-инвесторы в экономику Украины.

In the article examined the basic stages of the foreign investing in the economy of Ukraine and modern level of foreign investments. The analysis of spheres of activity of main countries-investors is conducted in the economy of Ukraine.

Постановка проблеми. Проведення періодизації залучення ПІІ в Україну на основі комплексного набору критеріїв:

обсяг та галузева структура внесених інвестицій, кількість створених ПЗІІ та їхня роль у приймаючій економіці, середній розмір іноземної інвестиції та середня кількість зайнятих на одному ПЗІІ, особливості державного регулювання ПІІ.

Мета статті полягає в аналізі етапів та стану іноземного інвестування в економіку України.

Виклад основного матеріалу. При проведенні періодизації залучення ПІІ в Україну на основі комплексного набору критеріїв: обсяг та галузева структура внесених інвестицій, кількість створених ПЗІІ та їх роль у приймаючій економіці, середній розмір іноземної інвестиції та середня кількість зайнятих на одному ПЗІІ, особливості державного регулювання ПІІ. В результаті, виділено основні етапи іноземного інвестування в економіку України, які наведено у табл. 1.

Для визначення впливу ПІІ на приймаючу економіку для кожного етапу автор виділив домінуючий тип іноземного інвестування згідно із запропонованою типологією ПІІ. Таке зіставлення виявило певне поліпшення типологічної структури ПІІ в 1999–2002 роках. Найбільш несприятлива типологічна структура ПІІ припадає на роки найглибшого економічного спаду в Україні та інтенсивного пільгового стимулювання ПІІ, що ставить під сумнів його належну ефективність.

Таблиця 1. Основні етапи іноземного інвестування в економіку України [6, с. 23]

№	Назва етапу	Основні типи ПІІ*	Опис / приклади**
1	ПІІ в командно-адміністративній економіці (1989–1991)	Тип 2–3	Мала кількість ПЗІІ при переважно виробничій меті їх створення та значній кількості зайнятих на одному ПЗІІ. Відсутність зловживань з боку ПЗІІ
2	Перші ПЗІІ у незалежній Україні (VII.1991 – II.1992)	Не визначено внаслідок короткого проміжку	Відсутність національного законодавства про ПІІ унеможливила їх значний приплив
3	Етап масового створення дрібних ПЗІІ, зокрема фіктивних (1992–1993)	Типи 1–2, переважає тип 1	Різко зросла кількість утворених ПЗІІ (до 1700 підприємств на рік) за порівняно невеликих обсягів інвестування (до \$150 млн. на рік). Суттєво зменшується середня кількість зайнятих на одному ПЗІІ та середній розмір ПІІ
4	Інтенсивне створення ПЗІІ з кваліфікаційною інвестицією (1993–1996)	Типи 1–2	Збереження високих темпів утворення ПЗІІ. Середній обсяг інвестиції залишається незначним – до \$250 тис.
5	Етап переходу на національний режим інвестування (1996–1998)	Тип 2	Скасування пільг не призвело до різкого зменшення припливу іноземних інвестицій, однак скоротило темпи створення ПЗІІ (до 500–600 ПЗІІ на рік); якісних змін у галузевій структурі та обсягах ПІІ не відбулося, середній обсяг іноземної інвестиції ще незначний
6	Поява перших великих інвесторів (1998/1999–2002)	Тип 2, перші ознаки типу 3	Зростання середнього обсягу інвестиції (до \$600 тис.). Низка значних інвестицій. В галузевій структурі ПІІ зменшується частка торгівлі, збільшується частка фінансів і кредиту, транспорту і зв'язку. Зростає середня кількість зайнятих на одному ПЗІІ, збільшується частка ПЗІІ у промисловому виробництві
6а	Пожвавлення інвестування у СЕЗ (1999–2002)	Типи 1–2–3	Широкий спектр інвестиційних проектів у СЕЗ, від пільгоорієнтованих до масштабних виробничих проектів

* Типологія іноземних інвестицій:

тип 1 – пільгоорієнтовані; тип 2 – збутоорієнтовані; тип 3 – виробничоорієнтовані.

** За даними Держкомстату України.

Аналіз спеціально зібраної аналітичної інформації дозволяє, що роль ПЗІ в економічному зростанні, вирішенні проблем зайнятості, наповненні бюджету тощо залишається поки що недостатньою, що актуалізує потребу подальшої активізації ПІІ в економіку України.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ), внесених в Україну, на 1 січня 2011 року становив \$44 млрд. 708,0 млн., що на 11,6% більше за обсяг інвестицій на початок 2010 року, і в розрахунку на одну людину становив \$978,5. Про це повідомляє прес-служба Державної служби статистики України.

Інвестиції надійшли з 125 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає понад 82% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – \$9 млрд. 914,6 млн., Німеччина – \$7 млрд. 076,9 млн., Нідерланди – \$4 млрд. 707,8 млн., Російська Федерація – \$3 млрд. 402,8 млн., Австрія – \$2 млрд. 658,2 млн., Франція – \$2 млрд. 367,1 млн., Сполучене Королівство – \$2 млрд. 298,8 млн., Швеція – \$1 млрд. 729,9 млн., Британські Віргінські Острови – \$1 млрд. 460,8 млн. і Сполучені Штати Америки – \$1 млрд. 192,4 млн. [8].

На підприємствах промисловості зосереджено \$14 млрд. 042,6 млн. (31,4% загального обсягу прямих інвестицій в Україну), в тому числі переробної – \$12 млрд. 488,1 млн. і добувної – \$1 млрд. 207,7 млн. Серед галузей переробної промисловості в металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів внесено \$5 млрд. 940,4 млн. прямих інвестицій, у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – \$1 млрд. 858,7 млн., хімічну та нафтохімічну промисловість – \$1 млрд. 339,6 млн., машинобудування – \$1 млрд. 171,4 млн., виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції – \$806,8 млн. У фінансових установах акумульовано \$15 млрд. 059,5 млн. (33,7%) прямих інвестицій, на підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого користування – \$4 млрд. 764,5 млн. (10,7%), в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям, – \$4 млрд. 754,1 млн. (10,6%).

В економіку України в 2010 році іноземними інвесторами вкладено \$5 млрд. 986,0 млн. прямих інвестицій, що на 6,2% більше, ніж у 2009 році – \$5 млрд. 634,6 млн.

З країн ЄС надійшло \$4 млрд. 605,8 млн. (76,9% загального обсягу), з країн СНД – \$849,2 млн. (14,2%), з інших країн світу – \$531,0 млн. (8,9%). Водночас капітал нерезидентів зменшився на \$809,7.

Інвестування здійснювалося переважно у вигляді грошових внесків і становило \$5 млрд. 684,8 млн. (95,0% вкладеного обсягу).

Приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки, втрат, курсової різниці тощо, за 2010 рік становив \$4 млрд. 655,0 млн.

Зросли обсяги капіталу з Кіпру на \$909,3 млн., Російської Федерації – на \$836,4, Нідерландів – на \$753,3, Франції – на \$736,3 млн., Німеччини – на \$475,0 млн. та Швеції – на \$454,1 млн. Зазначені країни забезпечили майже 90% приросту іноземного капіталу в Україну. За рахунок продажу капіталу нерезидентам інших країн і вилучення інвестицій зменшилися обсяги капіталу інвесторів із США на \$116,7 млн. та Ізраїлю – на \$12,8 млн., капітал інвесторів з Норвегії та Ісландії зменшився на \$71,3 млн. і на \$29,3 млн. відповідно за рахунок продажу капіталу нерезидентам інших країн [9].

Приріст іноземного капіталу спостерігався на підприємствах, що здійснюють фінансову діяльність, в сумі \$2 млрд. 628,5 млн., операції з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям – \$485,6 млн., торгівлею, ремонтом автомобілів, побутових виробів та предметів особистого споживання, – \$447,9 млн., а також на підприємствах промисловості – \$766,2 млн.

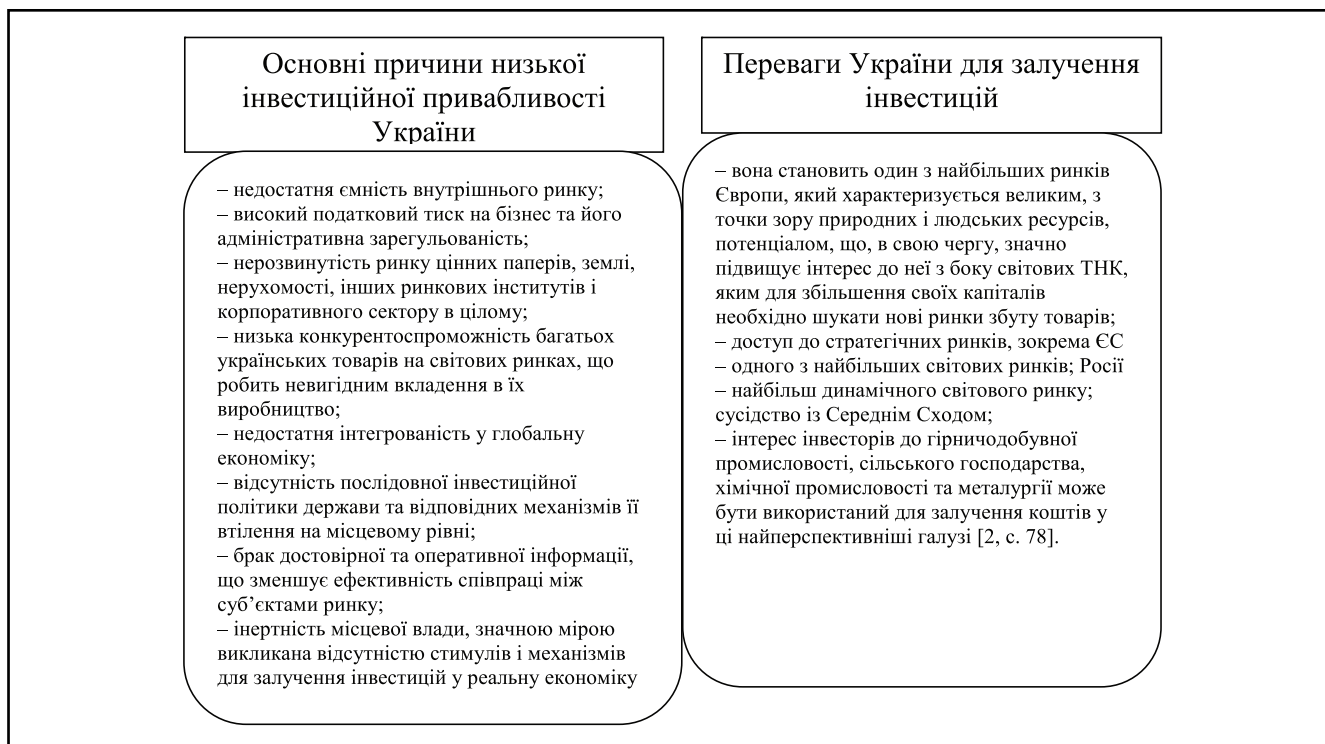
Варто також відзначити, що з України в 2010 році в економіку інших країн світу спрямовано \$679,5 млн. прямих інвестицій, що майже в 10 разів більше, ніж у 2009 році, – \$69,8 млн.

З 2006 року ЄС є найбільшим інвестором в Україну. Головними країнами-інвесторами є Нідерланди, Німеччина, Великобританія, Кіпр, Австрія, Італія, Ірландія і Швеція. Інвестиційна частка Кіпру є досить сумнівною, оскільки існує у даній країні фактор офшорних зон, що не показує реальної картини інвестиційної привабливості України.

Рівень прямих іноземних інвестицій з ЄС в Україну щороку зростає, навіть якщо інвестиційний клімат, як і раніше, не вважається сприятливим згідно з міжнародними оцінками, тим не менше країна розглядається потенційно привабли-

Таблиця 2. Аналіз сфер діяльності головних країн-інвесторів в економіку України у 2010 році [10]

Країна	Сфера діяльності, вид промисловості	% від загального обсягу інвестицій з країни
Кіпр	підприємства промисловості	25,5
	організації і установи, що здійснюють фінансову діяльність	21,7
	операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	19,6
Німеччина	підприємства промисловості	79,7
	у тому числі переробної	79,2
Нідерланди	підприємства промисловості	36,7
	у тому числі переробної	30,1
Австрія	фінансові установи	75,3
Великобританія	підприємства промисловості	25,9
	торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	17,8
	операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям	21,8

Основні причини низької інвестиційної привабливості України та переваги України для залучення інвестицій [3, с. 25]

вою для інвестування завдяки географічному розташуванню і високій кількості потенційних споживачів.

Співробітництво з ЄС Україні варто найбільше зосередити в таких трьох секторах: у транспорті і телекомунікація; пріоритетним є подальший розвиток загальноєвропейського транспортного коридору, безпеки доріг, морського та авіаційного транспорту; розвиток інфраструктури через інвестиційну політику. В енергетичному секторі Україна має стратегічне значення для ЄС як транспортер російського газу. Тому важливими елементами є безпека енергопостачання, транспортування та інтеграції ринку електроенергії та газу до Європи. Співпраця в галузі охорони навколишнього середовища є не менш важливою [3, с. 19].

Нами систематизовані основні причини низької інвестиційної привабливості України. Проте, незважаючи на вищезазначені недоліки, в Україні існує ряд переваг для залучення інвестицій, які для наочності наведені на рисунку.

Висновки

На нашу думку, в Україні для досягнення позитивного інвестиційного результату необхідно орієнтуватися не тільки на великі інвестиційні країни, а й на невеликі держави. Першочергову увагу слід приділити країнам ЄС, в яких функціонує велика кількість середніх ТНК – потенційних інвесторів.

Для подолання вищезазначених негативних тенденцій є нагальна необхідність розробки дієвих заходів по залученню інвестицій в економіку країни та формування цілісної галу-

зевої і регіональної інвестиційної політики. І це має бути одним із першочергових завдань держави на сучасному етапі. Зокрема, дієвим заходом інвестиційної політики є посилення контролю за діями чиновників на мезорівні.

Література

1. Ванькович Д., Демчишак Н. Інвестиційний клімат в Україні та шляхи його поліпшення: економіко-правовий аспект // Економіст. – №4. – 2007. – С. 79–81.
2. Гаврилюк О.В. Поліпшення інвестиційного клімату в Україні // Фінанси України. – 2009. – №1. – С. 42–48.
3. Гайдучий А.П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки // Економіка і прогнозування. – 2004. – №4. – С. 3–7.
4. Дрич А. Основні способи досягнення інвестиційної привабливості України / А. Дрич // Вісник НБУ. – 2010. – №4. – С. 40–41.
5. Іванова А.Г. Інвестиційна привабливість України та шляхи її поліпшення / А. Г. Іванова, А. В. Череп // Формування ринкових відносин. – 2010. – №5. – С. 76–79.
6. Держкомстат України www.ukrstat.gov.ua
7. Standard & Poor's підвищило рейтинги України Україна, 30 липня, <http://tsn.ua/>
8. Fitch підвищило Україні ще один рейтинг. – Економічна правда <http://www.epravda.com.ua/news/2010/07/7/240904/>
9. Heritage Foundation / Wall Street Journal <http://www.heritage.org/index/Country/Ukraine>
10. <http://www.unctad.org/Templates/Page.asp?intlid=1923&lang=1m>